

*ՀՀ ԳԱԱ Հնագիտության և
ազգագրության ինստիտուտի
սիյուռքի
ուսումնասիրությունների բաժին*

*Հայոց ազգագրության և
ազատագրական պայքարի
պատմության ազգային
թանգարան*

ԷԹՆՈՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔՈՒՄ. ՄԻՏՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ

ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

12-13 դեկտեմբեր, 2023թ.

*Գիտաժողովը կազմակերպվել է ԿԳՄՍՆ բարձրագույն կրթության և
գիտության կոմիտեի ֆինանսական աջակցությամբ*

**«ԷԹՆՈՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՍՓՅՈՒՌՔՈՒՄ . ՄԻՏՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ»**

միջազգային գիտաժողովի ծրագիր

Գիտաժողովի կազմկոմիտե՝

Կարապետյան Ռուբեն պ.գ.դ., ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի սփյուռքի ուսումնասիրությունների բաժնի վարիչ, ՀՀ

Բորոխյան Արսեն պ.գ.թ., դոցենտ ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ

Պողոսյան Սվետլանա պ.գ.թ., Հայոց ազգագրության և ազատագրական պայքարի պատմության ազգային թանգարանի գիտական գծով փոխտնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ ավագ գիտաշխատող

Մինասյան Էդիկ պ.գ.դ., պրոֆեսոր, ԵՊՀ Հայոց պատմության ամբիոնի վարիչ, ՀՀ Տազեսէան Անդրանիկ, քաղաքագիտության դոկտոր, Բեյրութի Հայկազեան համալսարանի Սփյուռքի ուսումնասիրության կենտրոնի ղեկավար, ԼՀ

Տանաջյան Լուսինե պ.գ.թ., ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի սփյուռքի ուսումնասիրությունների բաժնի ավագ գիտաշխատող, ՀՀ

Ներսիսյան Սոնա պ.գ.թ., ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի սփյուռքի ուսումնասիրությունների բաժնի ավագ գիտաշխատող, ՀՀ

Բարսեղյան Սյուզաննա պ.գ.թ. ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի սփյուռքի ուսումնասիրությունների բաժնի ավագ գիտաշխատող, ՀՀ

Խաչատուրյան Նելլի պ.գ.թ. ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի սփյուռքի ուսումնասիրությունների բաժնի գիտաշխատող, ՀՀ

Գիտաժողովի համակարգող՝ Տանաջյան Լուսինե (lusine.tanajyan@gmail.com)

Գիտաժողովի կազմակերպիչ՝

ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի սփյուռքի ուսումնասիրությունների բաժին

համարեղ՝ Հայոց ազգագրության և ազատագրական պայքարի պատմության ազգային թանգարանի հեղ

**Գիտաժողովը կազմակերպվել է ԿԳՄՍՆ բարձրագույն կրթության և գիտության կոմիտեի ֆինանսական աջակցությամբ
Օր առաջին՝ դեկտեմբերի 12, երեքշաբթի**

Վայրը՝ Սարդարապատի հերոսամարտի հուշահամալիր, Հայոց ազգագրության եվ ազատագրական պայքարի պատմության ազգային թանգարան

10:00-10:20 **Գիտաժողովի մասնակիցների գրանցում**

10:30-11:00 **Գիտաժողովի բացում (Երվանդ Լալայանի անվան նիստերի դահլիճ)**

Ելույթներ

Ռուբեն Կարապետյան պ.գ.դ., ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի (ՀԱԻ) Սփյուռքի ուսումնասիրությունների բաժնի վարիչ, կազմկոմիտեի նախագահ
Կարեն Փահլևանյան պ.գ.թ., դոցենտ, Սարդարապատի հերոսամարտի հուշահամալիր, Հայոց ազգագրության և ազատագրական պայքարի պատմության ազգային թանգարանի տնօրեն

Արսեն Բորոխյան, պ.գ.թ., դոցենտ, ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի տնօրեն

Սվետլանա Պողոսյան, պ.գ.թ., Հայոց ազգագրության թանգարանի (ՀԱԹ) գիտական գծով փոխտնօրեն

Առաջին նիստ (համաժամանակյա)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ –ՍՓՅՈՒՌՔ ՓՈԽՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏԱՐԲԵՐ ԿՈՂՄԵՐԸ

Նիստավար՝ Սյուզաննա Բարսեղյան

11:00-11:20 - *Միհրան Գալստյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ)*

«Հայրենադարձություն» եզրույթը սփյուռքի արդի գործընթացների համատեքստում

11:20 – 11:40 - *Հրաժին Վարդանյան (ՀՀ, ԵՊՀ)*

Ինքնության քաղաքականությունը որպես պետություն-սփյուռք գործակցության բաղադրիչ (հայաստան-սփյուռք հարաբերությունների պարագան)

11:40-12:00 - *Սյուզաննա Բարսեղյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ)*

Հայրենիքի և պետականության ընկալումները նոր հայկական սփյուռքում

Չեխիայի հայերի օրինակով

12:00-12:20 - *Գայանե Հակոբյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ)*

Նոր միգրանտների սոցիալ-մշակութային կյանքը սփյուռքում. հայաստանցի հարազատների դիտանկյունը

12:20-12:40 - *Գարիկ Աթանեսյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ)*

Բարերարը և հուշարձանը. Սփյուռքը որպես հայաստանյան հուշարձանային լանդշաֆտի ձևավորման դերակատար

12:40-13:00 - *Կասսիա Արմենեան (ԱՄՆ, Կալիֆորնիայի համալսարանի Ֆոուլերի թանգարան)*

Թող լույսն առաջնորդի ձեզ. Հայաստանի եվ սփյուռքի տեսիլը *(անգլերեն)*

13:00-13:20 – *Պետրա Կոչրիալովա (Չեխիա, Պրահայի Կառլի համալսարան)*

Հայկական սփյուռքի աղբյուրների նշանակությունը: Կենտրոնական Եվրոպայի, Բալկանների և Սև ծովի միջև *(անգլերեն)*

13:20-13:50 – *Քննարկում-ամփոփում*

14:00- 14:30 - *Ընդմիջում*

Երկրորդ նիստ (համաժամանակյա)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔ. ԻՐԱՎԻՃԱԿ ԵՒ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ

Նիստավար՝ Լուսինե Տանաջյան

11:00-11:20 – *Արման Խաչատրյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ)*

Պատրիարքությունը հայկական Երուսաղեմում: Պաղեստինահայության ինքնության մարտահրավերները կայսրությունների սահմանագծին

11:20 – 11:40 - *Կարեն Ասատրյան (ՀՀ, ՀԱԹ)*

Պոլսահայերի կրթական համակարգի առանձնահատկությունները (19-րդ դ. վերջ - 20-րդ դ. սկիզբ

11:40-12:00 – *Գոռ Մարտիրոսյան (ՀՀ, Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարան)*

Լեհաստանում հայ ներգաղթյալների ձեռներեցության ուղղությունները

12:00-12:20 – *Սալվինե Մարկոսյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ)*

Մամուլի դերը պոլսահայ մշակութային կյանքում («հայաստան» թերթի օրինակով)

12:20-12:40 *Լուսինե Տանաջյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ)*

Չեխիայի հայկական «համայնքը». ձգողության կետեր

12:40-13:00 – *Սվետլանա Պողոսյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ, ՀԱԹ)*

Վառնայի հայկական համայնքի սոցիալ-մշակութային առանձնահատկությունները. իրավիճակը, միտումները և զարգացումը

13:00-13:20 – Արման Անդրիկյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ)

Իրանահայ հոգևոր- մշակութային ականավոր գործիչները և հայ կաթողիկե ու ավետարանական համայնքների հոգևոր կյանքը

13:20-13:50 - Վերժինե Սվազյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ)

Ամերիկահայոց հայապահպանման մակարդակը՝ ըստ բանավոր մշակույթի գրառված նյութերի

13:50-14:30 Քննարկում-ամփոփում

14:30-14:50 Ընդմիջում

Երրորդ նիստ

ՍՓՅՈՒՌՔԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿԱՆ-ՄԵԹՈԴԱԲԱՆԱԿԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐ

Նիստավար՝ Սոնա Ներսիսյան

14:30-14:50 - Ռուբեն Կարապետյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ)

Սփյուռքահայերի տնտեսական ներուժը (ռեսուրսային վերլուծության սկզբունքները)

14:50–15:10 - Ռուբեն Օհանջանյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ)

Սոցիալական հեռավորության չափման խնդիրը սփյուռքի ուսումնասիրության մեթոդաբանության համատեքստում

15:10-15:30 – Տազեսեան Անդրանիկ (Լիբանան, Բեյրութի Հայկազյան համալսարան)

Վերլուծական հայեցակարգ հայօճախներու փոխակերպումներու

15:30-15:50 – Լևոն Նուրիջանյան (Նիդերլանդներ, Ամստերդամի համալսարան)

Սփյուռքի ուսումնասիրության քաղաքագիտական մոտեցման շուրջ

15:50-16:10 - Մարիամ Հերզնյան (ՀՀ ԳԱԱ)

Հայկական սփյուռքի հոգեբանական առանձնահատկությունների ու արդի հիմնախնդիրների ուսումնասիրման փորձ

16:10-16:30 - Ընդմիջում

16:30-16:50 - Արա Սանճեան (ԱՄՆ, Միչիգանի համալսարանի Դիրքորնի մասնաճյուղ)

Հայ ընտրողների նախընտրությունները և հայկական քաղաքական կուսակցությունները Լիբանանի՝ 2018 և 2022 թվականների խորհրդարանական ընտրություններում

16:50-17:20 - Սոնա Ներսիսյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ)

Սփյուռքի ռեսուրսների քարտեզագրումը դինամիկայում. Պրադոյի հայկական եկեղեցու ֆենոմենը

17:20-17:40 - *Անապոլի Տոկմանցև (Հունգարիա, Պեպեր Պազմանի կաթոլիկ համալսարան)*

Գնահատելով Սփյուռքում հայկականության կենսունակությունը (անգլերեն)

17:40- 18:00 - *Դոնարա Մնացականյան (ՀՀ ԳԱԱ Լեզվի ինստիտուտ)*

Միջավայրի ազդեցությունը սփյուռքահայ երեխաների խոսքի ձևավորման վրա երկլեզվության պայմաններում

18:00-18:20 *Քենարկում-ամփոփում*

Օր երկրորդ՝ դեկտեմբերի 13, չորեքշաբթի

**Վայրը՝ Հայոց ազգագրության և ազատագրական պայքարի պատմության
ազգային թանգարան**

Չորրորդ նիստ

**ՍՓՅՈՒՌՔՆԵՐ ԵՒ ՍՈՑԻԱԼ-ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐ,
ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ**

Նիստավար՝ Նելլի Խաչատուրյան

11:00-11:20 – *Մարինա Ջագորա (ՌԴ, ՄՊՀ)*

Բալթյան երկրների և Ֆինլանդիայի սփյուռքները Ռուսաստանում (ռուսերեն)

11:20-11:40 – *Սյրեփան Ջախարկևիչ (Լիպվա, Եվրոպական հումանիտար համալսարան)*

Արևելյան Եվրոպայի հայ համայնքների հիշողության մշակույթը և պատմական քաղաքականության ազդեցությունը դրա վրա ժամանակակից փուլում (ռուսերեն)

11:40-12:00 – *Ալեքսանդրա Կարիմովա (ՌԴ, ՄՊՀ)*

Արդյունաբերական խոշոր ձեռնարկությունների դերը սփյուռքյան համայնքների ձևավորման գործընթացում 20-21-րդ դարերի վերջին Տաշքենդում (ռուսերեն)

12:00-12:20 – *Ալիխան Գաջիլամամյան (ՌԴ, ՄՊՀ)*

Դարգիների տեղաշարժը դեպի Ստավրոպոլի շրջան XX դ. երկրորդ կեսին – XXI դ. սկզբին (ռուսերեն)

12:20-12:40 - *Եկատերինա Ռոնա-Մկրտչյան (ՌԴ, ՄՊՀ)*

Ռուս-հայկական հարաբերությունները. Սփյուռքի գործոնը

12:40-13:00 - *Դենիս Լիսեյշիկով («ԱՆԻՎ» հայագիտության զարգացման և աջակցության հիմնադրամ)*

«Կովկասյան ճաշարան». առաջին հայկական ռեստորանը Մինսկում
(ռուսերեն)

13:00-13:20 – Լարիսա Գորենկո (Ուկրաինա, Կիևի միջազգային ինստիտուտ)

Ելենա Օզանեսյան. միջազգային նախագիծ «Փարաջանով-արտ» (ռուսերեն)

13:20-13:40 – Նելլի Խաչատրյան, Մարիամ Հարությունյան, Աննա Չախմախյան (ՀՀ ԳԱԱ ՀԱԻ)

Կրոնատածության փոխանցումը ընտանիքում (էթնոսոցիոլոգիական հետազոտությունների արդյունքների վերլուծություն)

13:40-14:00 – Քննարկում-ամփոփում

Հապավումներ

ՀՀ ԳԱԱ- ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

ՀԱԻ- ՀՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ և ԱԶԳԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՀԱԹ- ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

ԵՊՀ- ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՄՊՀ- ՄՈՍԿՎԱՅԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ